

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ

РАДА ПО ВИВЧЕННЮ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ УКРАЇНИ

НА ПРАВАХ РУКОПІСУ

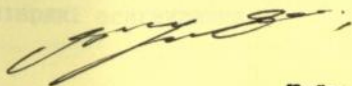
УДОВИЧЕНКО ВОЛОДИМИР ПЕТРОВИЧ

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ
РЕГІОНУ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ
(НА ПРИКЛАДІ М.СЛАВУТИЧА)

Спеціальність 08.10.04 - Соціальна інфраструктура

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
економічних наук

Київ - 1995

AB 32.275
ЛНБ України ім.В.Стефаніка

00777940 (Y)

Дисертацією є рукопис.

Дисертація виконана в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України.

Науковий керівник - доктор економічних наук В.І.Куценко

Офіційні опоненти - член-кореспондент НАН України, доктор економічних наук, професор М.І.Долішній,
кандидат економічних наук Б.М. Данилишин.

Провідна організація - Державний економічний університет,
м. Київ.

Захист відбудеться 15 червня 1995 р. о 14.00 год. на засіданні спеціалізованої ради Д.01.78.01 в Раді по вивченню продуктивних сил України НАН України за адресою: 252032, м. Київ-32, б.Шевченка, 60.

З дисертацією можна ознайомитись в бібліотеці Ради по вивченню продуктивних сил України НАН України.

Автореферат розісланий 5 травня 1995 р.

ЛНБ ім. В. Стефаніка
АН України

Учений секретар
спеціалізованої ради,
доктор географічних наук

П.С. Коваленко
П.С.Коваленко

І. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність проблеми. В умовах становлення нового типу економічних відносин в суспільстві особливого значення набувають питання формування нової стратегії розвитку соціальної сфери держави, визначення її ролі в системі ринкових відносин. Ситуація ускладнюється ще і тим, що проходить переорієнтування наявної структури соціальної сфери держави і відсуття як правова основа, так і досвід формування соціальної ринкової держави, чого і прагне зараз Україна.

В розробку теорії розвитку соціальної сфери регіону, удосконалення обслуговування населення істотний внесок зробили М.І.Долішній, Г.П.Іванов, В.Є.Козак, Г.І.Корягіна, О.І.Кочерга, Д.І.Правдін, В.М.Новіков, А.І.Пастушенко, Л.І.Якобсон та ін. Однак, при цьому, проблеми розвитку соціальної сфери в регіонах, які забруднені радіонуклідами, не виступали в якості самостійного об'єкта дослідження.

Питання формування нової структури соціальної сфери особливого значення набувають в регіонах, які знаходяться під впливом радіоактивного забруднення. Чорнобильська катастрофа поставила нові завдання, які визначаються виключною важливістю і зачіпають практично всі сфери суспільного життя, в тому числі науку і виробництво. Прямий і опосередкований вплив катастрофи на ЧАЕС на життя населення і економіку України показує, що подальший соціально-економічний розвиток країни не можливий без врахування коротко- і довготривалих наслідків цієї катастрофи. В даний час очевидно, що для ліквідації наслідків катастрофи потрібний значний проміжок часу і багатоміліардні асигнування.

Радіоекологічна ситуація, що склалася в Україні внаслідок катастрофи на Чорнобильській АЕС, є значним і визначальним критерієм розвитку соціальної сфери на територіях радіоактивного забруднення.

В даний час практично відсутні наукові дослідження як по формуванню нової суті соціальної сфери в системі нового типу економічних відносин, так і розвитку самої соціальної сфери на територіях, які є радіоактивно забрудненими. Необхідність багатоплановості і комплексності досліджень цих проблем потребує глибоких наукових розробок в економічній, соціальній і екологічній сферах розвитку регіону радіоактивного забруднення, виявлення і вивчення всіх факторів, що сприяють становленню нового типу відносин в системі соціального розвитку суспільства.

Специфіка розвитку соціальної сфери м. Славутича, яка формувалася при жорсткій системі державного контролю в період ліквідації наслідків катастрофи на ЧАЕС, базується на тому, що в даний час потрібно шукати внутрішні резерви міста для її розвитку внаслідок економічної кризи держави. Наявна до даного часу концепція соціальної держави себе вичерпала. Це потребує, на наш погляд, переходу до формування нової стратегії, яка базується на принципах соціальної ринкової економіки.

Всі ці моменти обумовили вибір теми, визначили мету, завдання і структуру даного дисертаційного дослідження. Мета його полягає в розробці теоретичних положень формування системи соціальної сфери в період реформування економічних відносин; дослідженні і узагальненні теоретичних, методологічних і практичних питань формування соціальної політики держави, як складової частини соціальної ринкової економіки; вироблення методо-

логічних підходів до забезпечення прогнозування розвитку соціальної сфери і розроблення концепції соціально-економічної реабілітації регіону радіоактивного забруднення. Ставилась також мета по визначенню комплексної оцінки впливу катастрофи на ЧАЕС на стан економіки регіону, розробці методологічних підходів до врахування прямих і опосередкованих її наслідків і обумовленні рекомендацій по розвитку соціальної сфери на забруднених територіях з урахуванням загальної схеми розвитку продуктивних сил, екологічно безпечного і економічно доцільного ресурсокористування, а також забезпечення безпечних умов життєзабезпечення населення забруднених територій.

Для забезпечення реалізації даної мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- на основі комплексної оцінки наслідків Чорнобильської катастрофи і довготривалого прогнозу до 2010 р. проаналізувати вплив її наслідків на розвиток соціальної сфери держави;

- розробити методологію і методи аналізу наслідків катастрофи, а також комплекс профілактичних заходів по обмеженню впливу аварії на розвиток соціальної сфери України;

- базуючись на економічних, медичних, демографічних і правових аспектах катастрофи на ЧАЕС розробити невідкладні і довготривалі заходи по ліквідації наслідків катастрофи і вдосконаленню структури і територіальної організації соціальної сфери України в цілому і регіону радіоактивного забруднення зокрема.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних проблем формування нової структури соціальної сфери регіону радіоактивного забруднення в період становлення нового типу економічних відносин в суспільстві.

Об'єктом дослідження є соціальна сфера регіонів, які по-терпили внаслідок аварії на ЧАЕС, досягнутий рівень і пропорції її розвитку, перспективи функціонування.

Методологія і методика дослідження базуються на сучасних наукових засадах. Ними є макроекономічний і регіональний аналіз, концепція соціально економічної реабілітації регіону радіоактивного забруднення. Центральне місце посідає сприйняття необхідності регулювання соціальної сфери міста через зміну соціальної політики держави, яка повинна будуватись на теоретико філософському сприйнятті практики формування світової системи соціальної держави, як складової частини соціальної ринкової економіки. При роботі над дисертацією використовувались загально-прийняті в економічній науці методи досліджень: монографічний, абстрактно логічний, розрахунково-конструктивний, статистико-економічний, системного аналізу, балансовий та інші. Сукупність цих методів складає методику дослідження проблем розвитку соціальної сфери регіону радіоактивного забруднення.

Наукова новизна і практична значимість роботи.

До основних результатів дослідження, які на думку автора, є новими і виносяться на захист, можна віднести такі положення і рекомендації:

розкриття суті і оцінка розвитку соціальної сфери в перехідний період. Визначено новий зміст поняття "соціальна сфера", виходячи із суті особистих потреб.

Обґрунтування необхідності формування соціальної політики держави, як складової частини соціальної ринкової еко-

номіки. Визначені принципи соціальної ринкової економіки і соціальної політики держави.

Розроблена концепція соціально-економічної реабілітації регіону радіоактивного забруднення.

Проведено аналіз основних тенденцій і закономірностей розвитку соціально-культурної сфери м. Славутича, вироблені економічні важелі забезпечення розвитку соціально-культурної сфери і раціоналізації управління розвитком міста.

Запропонована концепція соціально-економічного розвитку міста на перспективу.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що вони дають змогу об'єктивно підійти до формування нового розуміння суті соціальної сфери в перехідний період, здійснити заходи по соціально-економічній реабілітації регіону радіоактивного забруднення.

Розроблені автором методичні положення і рекомендації, а також окремі пропозиції використані при формуванні планів соціально-економічного розвитку Київської області і м. Славутича на перспективу, програмах реабілітації забруднених територій.

Дисертаційна робота виконувалась у тісній ув'язці з планом науково-дослідних робіт РВПС НАН України. В її основу покладені результати проведених в 1990-1994 роках дослідження по наступних темах: "Вплив катастрофи на Чорнобильській АЕС на подальший розвиток і розміщення продуктивних сил України", "Державна Програма соціально-економічного розвитку Полісся", "Прогноз (схеми) розвитку і розміщення продуктивних сил України та її регіонів до 2005 р."

Апробація роботи. Результати наукового дослідження апро-

бовані на 5 наукових конференціях з проблем соціально-економічного та екологічного розвитку України, виступах дисертанта на нарадах в Кабінеті Міністрів України, сесіях Київської обласної Ради народних депутатів.

Публікації. За результатами виконаного дисертаційного дослідження опубліковано 10 наукових праць загальним обсягом 5 др.а.

Структура і обсяги дисертаційної роботи. Дисертація складається із вступу, трьох глав, основних висновків і рекомендацій, списку використаної літератури, 3 додатків. Обсяг дисертації - 194 сторінки.

Перша глава роботи присвячена дослідженню теоретичних, методологічних і методичних питань розвитку соціальної сфери в період реформування економічних відносин суспільства, особливостям формування соціальної політики держави, як складової частини соціальної ринкової економіки.

В **другій главі** досліджуються і узагальнюються проблеми розвитку соціальної сфери регіону радіоактивного забруднення (на прикладі м. Славутича), дієвість економічних важелів забезпечення розвитку соціально-культурної сфери міста і раціоналізації системи управління його розвитком.

В заключній, **третьій главі** розкриваються основні напрями і шляхи вдосконалення розвитку соціальної сфери регіону дослідження.

II. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИСЕРТАЦІЇ

Однією з самих гострих проблем практично всіх держав є стан соціальної сфери. Найвні до цього часу як наукові так і

практичні підходи до проблем розвитку соціальної сфери в умовах перехідного періоду втрачають своє значення.

Пошук визначення нових параметрів і критеріїв соціальної сфери, на думку автора, найбільш доцільно розпочати з дослідження потреб населення. Такий початок узгоджується з необхідністю виведення особистості людини в центр економічних досліджень і в центр формування економічних відносин в суспільстві. Економічна природа особистості починається саме з її потреб, для задоволення яких вона і вступає в самі різноманітні соціально-виробничі відносини.

Вихідним пунктом початку визначення соціальної сфери, на наш погляд, буде категорія особистих потреб. Якщо розглядати особисті потреби в контексті заданості їх природою, вдосконалення і перетворення останніх в процесі соціально-економічних відносин між людьми, то в такому випадку їх можна характеризувати і як соціальні потреби. Таким чином, соціальні потреби - це особисті потреби людей, в першооснові задані самою природою і розвинені в зв'язку з функціонуванням людини в суспільстві.

Різноманітність форм власності і диверсифікації виробництва унеможливають виділення соціальної сфери за галузевим принципом. Соціальну сферу не потрібно пов'язувати з конкретними галузями економіки. Її доцільно поєднувати з тією частиною соціально-виробничих відносин, які формуються в процесі задоволення соціальних потреб.

Соціальна сфера - це сукупність галузей народного господарства, які в тій чи іншій мірі задіяні в процесі задоволення соціальних потреб громадян і працівники яких одержують відповідні доходи з коштів, що виділяються суспільством на ці потреби. Ця сукупність галузей народного господарства

піддається постійній зміні, як правило, в сторону розширення її залежності від темпів економічного росту.

Найбільшу складність в процесі розвитку соціальної сфери становить виділення суспільством коштів на задоволення соціальних потреб, які будуть найбільш адекватними тільки в тому випадку, коли саме виділення буде проходити через індивідуальні переваги всіх громадян (платний, еквівалентний принцип задоволення соціальних потреб). Саме в цій частині дана постановка проблем розвитку соціальної сфери обумовлює певну складність її сприйняття в суспільстві, половина якого знаходиться за межою бідності.

Соціальна політика держави повинна полягати не в забезпеченні безплатних послуг, а в одержанні широкого доступу до послуг, в тому числі через надання державних кредитів і в обмеженій кількості прямих грошових виплат на забезпечення тих чи інших соціальних потреб для осіб з малими доходами, яких було б достатньо для підтримки мінімального необхідного споживання.

2.2. Особливе значення на сучасному етапі розвитку суспільства має формування соціальної політики держави як складової частини соціальної ринкової економіки.

Основним принципом соціальної ринкової економіки є забезпечення зв'язку між принципом свободи на ринку і принципом соціальної рівноваги. Поряд з економічними силами, задіяними на ринку, в системі соціальної економіки, потрібно активізувати зустрічні, протидіючі сили, що направлені на забезпечення рівноваги в суспільному і соціальному плані.

Економічна структура соціальної ринкової економіки базується на принципі одноманітності державної і економічної

політики, що передбачає: стабільність і економічний добробут для всіх; функціонально здатну і соціально справедливу грошову систему; соціальну забезпеченість, соціальний захист, справедливість і соціальний прогрес.

На основі проведених всесторонніх досліджень в дисертації виділяються основні принципи соціальної ринкової економіки в соціальній політиці. Головними з них виступають: принцип соціальної держави як основний принцип стійкого розвитку; принцип солідарності і субсидіальності; принцип справедливого розподілу коштів з врахуванням виконаної роботи.

Вироблені основні завдання державної соціальної політики в рамках соціально-орієнтовної ринкової економіки, які передбачають:

- забезпечення рівних можливостей при реалізації права на освіту і частку в суспільному добробуті шляхом справедливого розподілу доходів і майна (капіталу);
- зменшення небажаної, обумовленої ринком, різниці між багатими і бідними при розподілі доходів і капіталу;
- забезпечення більшої свободи, справедливості, поваги до людини, забезпечення розвитку особистості, активної участі в суспільному житті і права на долю відповідальності перед суспільством;
- подальше вдосконалення суспільно-політичних і соціально-політичних інструментів і положень, які регулюють наявний устрій з метою забезпечення основних соціальних прав і розширення мережі об'єктів соціального забезпечення.

2.3. На основі вироблених нових теоретичних положень формування соціальної сфери в перехідний період, запропоновані методологічні підходи до забезпечення прогнозування розвитку

соціально-культурної сфери. Обґрунтування прогностичних показників розвитку соціально-культурної сфери регіону передбачає необхідність вирішення насамперед таких завдань, як встановлення обґрунтованих темпів і пропозицій розвитку її галузей, забезпечення соціально-культурних послуг в масштабах, що забезпечують рівні регіональні умови відтворення робочої сили, розвиток особистості. Це в свою чергу, потребує надання всесторонньої інформації, що відображає динаміку зміни її об'ємних і структурних показників, що має достатній ступінь достовірності, який відповідає потребам всіх рівнів прогнозування.

2.4. В дисертаційній роботі автором запропонована концепція соціально-економічної реабілітації регіону радіоактивного забруднення. Заходи по реабілітації повинні здійснюватися в умовах важкої економічної кризи, яка поставила радіоактивно забруднені регіони в особливо складне положення. На забруднених територіях різко проявляються загальні риси кризи - спад виробництва, розбалансування споживчого сектору, низький рівень задоволення потреб в культурно-побутовому, медичному обслуговуванні та ін. Специфічні прояви кризи - значний відтік населення, в першу чергу інтелігенції, кваліфікованих працівників промисловості і сільського господарства, підвищуються темпи фізичного старіння населення, загострюються статеві-вікові диспропорції; деформується демографічна піраміда. Це потребує додаткових асигнувань з держбюджету не тільки на захисні заходи, але і на такі соціальні цілі, як відновлення нормальної демографічної структури населення, зменшення до мінімуму відтоку молоді і спеціалістів.

В сучасних умовах необхідно здійснювати на державному

рівні таку реабілітаційну політику, яка дасть змогу довести параметри середовища існування і умови комфортності життя населення до середньодержавних, потім до науково-обґрунтованих нормативів, а в подальшому - до рівня розвинених країн. Шляхи досягнення цієї мети пов'язані з необхідністю проведення економічної реабілітації. Для її здійснення в нових умовах господарювання потрібен дієвий механізм, який дозволяє поряд з державним регулюванням активно задіяти потенційні можливості потерпілих регіонів, зацікавити їх в прискоренні ліквідації негативних наслідків катастрофи.

Основні принципи здійснення реабілітаційної політики, на наш погляд, такі.

1) Збереження в сфері державних інтересів і пріоритетів на всіх рівнях цілеспрямованої політики соціального захисту населення, відновлення нормального життя на потерпілих територіях;

2) Делегування частини прав і обов'язків держави на регіональний рівень і, відповідно, перегляд, характеру взаємовідносин центру і регіонів - від адміністративного управління до регулювання на основі становлення соціально орієнтовного ринку.

3) Оптиміальне поєднання централізованих і децентралізованих джерел фінансування реабілітаційної політики в кожному конкретний період.

2.5. Проведені теоретичні дослідження і нагромаджені досвід практичної роботи дозволяє по-новому підійти до проблем розвитку соціальної сфери як регіону радіоактивного забруднення в цілому, та і м. Славутича, зокрема. Славутич є наймолод-

шим містом України, яке збудовано після аварії на ЧАЕС. В даний час тут сформувався достатньо великий господарський комплекс, в склад якого входять підприємства електроенергетики, будівництва, харчової промисловості, об'єкти сфери обслуговування. Провідним підприємством є ВО "Чорнобильська АЕС", на частку якої припадає 83,7 % від загального обсягу продукції міста, 42,7 % працюючих і 96,5 % вартості основних виробничих фондів. В даний час в м. Славутичі особи працездатного віку складають біля 70 %, інші - діти до 16 років і особи пенсійного віку.

Економічний і соціальний розвиток міста за період з 1990 по 1994 р.р. (табл. 1) характеризувався деякими диспропорціями, що було пов'язано із зменшенням частки централізованих асигнувань на його розвиток і збільшення витрат з місцевого бюджету, в першу чергу на розвиток закладів соціальної інфраструктури. Оцінка стану соціальної інфраструктури міста (табл. 2) показує, що рівень розвитку матеріальної бази соціальної сфери в 1994 році склав біля 71 % від нормативних показників. В цілому величина зведеного показника розвитку соціальної сфери міста на 15-20 % вища, ніж в цілому по Україні і м. Києву.

Позитивно оцінюючи матеріальну базу соціальної сфери міста, потрібно вказати на помітне відставання його житлового господарства. Показники забезпеченості жителів міста житлом на 1,3 кв.м. нижчі, ніж у Києві і на 2,2 кв.м. нижчі, ніж в цілому по Україні. Для вирішення цієї проблеми потрібні значні інвестиції, частину з яких потрібно направляти на будівництво 30-35 тис. кв.м. загальної площі житлових будинків для заселення жителів селища, де проживають будівельники міста. Для

здійснення житлової програми міста необхідно розробити організаційно-економічний механізм, широко використовуючи як традиційні джерела інвестування, так і принципово нові.

Аналіз порівняльних даних розвитку соціальної інфраструктури міст Славутича, Києва і України в цілому (табл. 3) можна розглядати в якості еталонного утворення.

В дисертаційній роботі зроблена прогнозна оцінка нормативної забезпеченості населення міста основними об'єктами соціальної інфраструктури. Загальна схема вимірів нормативної і прогнозно-нормативної (проміжкової) забезпеченості міста основними об'єктами соціальної сфери розроблялась, виходячи з реальних матеріально-фінансових можливостей території і використанням ринкових підходів до формування інвестицій в соціально-культурне будівництво. Як показали дослідження, значна частина галузей житлово-громадського призначення до кінця 2005 р. буде близька до нормативного рівня розвитку. В той же час по деяких галузях соціальної інфраструктури міста - торгівля, громадське харчування, побутове обслуговування населення та ін. - досягнення нормативного їх розвитку знаходиться за межами розрахункового періоду, тобто - 2005 р.

Принципові особливості розвитку м. Славутича і специфіка професійної структури його населення потребують якісно нового підходу до формування таких об'єктів невиробничого призначення як дошкільні заклади і загальноосвітні школи, лікарні і поліклініки, санаторно-курортні заклади та ін. Суть цього підходу полягає в урахуванні таких якісних параметрів вказаних об'єктів як наповнюваність груп і класів, а також дотриманні нормативних значень показників загальної площі споруд дошкільних закладів і шкіл в розрахунку на одну дитину. За цими пара-

Таблиця 1

Основні показники економічного і соціального розвитку міста Славутича

Показники	Одиниця виміру	Факт				
		1990	1991	1992	1993	1994
1	2	3	4	5	6	7
Капітальні вкладення на будівництво міста	млн.крб.	50,2	66,3	1679,3	57300,0	374400
Всього:						
- в тому числі централизовані капіталовкладення	"	50,2	66,3	1679,3	57300,0	111500
- в тому числі за рахунок тарифу ЧАЕС	"	-	-	-	-	268900
БМР всього:						
- в діючих цінах	"	25,2	24,6	112,7	16716	17749
- в цінах 1984 року	"	25,2	24,6	66,9	16,9	8,8
Введення в експлуатацію:						
- житлових будинків (загальної площі)	заг.пл. тис.м.кв	25,9	7,4	5,8	19,0	13,34
- квартир	одиниць	426	131	117	302,0	290
Виробництво товарів народного споживання:						
- хлібобулочні вироби	т	1469,5	1513,0	1624,6	1772,0	2086,4
- кондитерські вироби	т	156,7	98,1	30,8	83,9	58,7
Реалізація товарів в діючих цінах	млн.крб.	0,8	0,9	119,1	1344,1	12808
Виробництво електроенергії	млн.кВт/год.	17330	14477	5270	12650	10412,9
Товарна продукція						
- в діючих цінах	млн.крб.	281	388	5238	38761	4954306
- в цінах 1994 року (серед.показ.)	млн.крб.	3492500	2600820	1056660	2566740	2001760
Роздрібний товарообіг	млн.крб.	43,9	75,7	1028,0	34350,0	274601
Платні послуги населенню						
- в діючих цінах	млн.крб.	3,5	6,2	44,2	1677,8	19864,5
- в порівн. цінах	"	53202,0	45124,6	22975,5	16543,0	19864,5

Розвиток соціальної сфери м. Славутича в 1994 році

Назва галузей і об'єктів соціальної інфраструктури	Одиниця виміру	Забезпеченість 1000 чол. населення об'єктами СІ в натуральному вираженні		Питома вартість об'єктів СІ, тис. крб.	Рівень розвитку СІ міста, % до нормативу
		нормативна	1994 р. факт		
1	2	3	4	5	6
Торгівля і громадське харчування					63
Підприємства торгівлі	кв.м. посад. місьць	236	181	0,7	77
Підприємства громадського харчування		140	74	1,3	53
Побутове обслуговування					
Підприємства і пункти побуту	роб.місьць	9,4	5	5,6	53
Лазні і душові	помивочн. місьць	5	3,6	4	70
Підприємства хімічисти	кг речей на зміну	11,4	4	1,6	33
Пральні	кг білизни на зміну	120	45	0,4	38
Зв'язок:					74
Квартирні телефони	одниць	330	250	0,3	76
Підприємства зв'язку	одиниць	0,16	0,04	20	33
Народна освіта:					
Дитячі дошкільні заклади	місьць	70	93/62**	2,9	132
Загальноосвітні школи	місьць	123	153/102**	3	124
Охорона здоров'я:					
Лікарняні заклади	ліжок	13,9	15,7**	11,9	113
Амбулаторно-поліклінічні заклади	відвід. зміну	24	31**	2,2	128
Аптеки	одиниць	0,1	0,1	140	100
Фізкультура і спорт					72
Спортивні зали	кв.м. підлоги кв.м. веркаля	95	145	0,7	152
Басейни	води	36	50	1,5	141
Спортивні майданчики	тис.кв.м.	9	0,6	15	7
Туризм і відпочинок:					
Будинки відпочинку і пансіонати	місьць	8		10,6	
Турбази і бази відпочинку	місьць	17		8	
Дитячі табори	місьць	25		8	
Культура:					
Будинки культури і клуби	місьць	50	11	2,5	22
Масові бібліотеки	тис. ека.	9	9	2,5	100
Дитячі школи естетичної освіти	класи	12	19	1,5	155
Кінотеатри	місьць	10	10	1,4	100
Концертні зали	місьць	5	7	7,2	139
Загальна площа житлових будинків	тис.кв.м.	23	16	200	70
Готелі	місьць	5	3,8	5,5	75

* Розрахунок у вартісному обчисленні в цінах 1990 р.

** Показники забезпеченості

Таблиця 3

Порівняльні дані розвитку соціальної інфраструктури м. Славутич
з іншими територіальними утвореннями

Назва галузей і об'єктів соціальної інфраструктури	Одиниця виміру	Забезпеченість населення 1000 чол. населення об'єктами СІ в натуральному вираженні			Рівень розвитку СІ в процентах до норми			Довідка: країни з розвинутою економікою
		Славутич	Київ	Україна	Славутич	Київ	Україна	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Торгівля і громадське харчування:								США, Франція 400-500 кв.м.
Підприємства торгівлі	кв.м.	181	155	220	53	44	62	
Підприємства громадського харчування	посад. місьць	74	65	76	60	30	37	Прага, Берлін 110 пос.місьць
Підприємства і пункти побуту	роб.місьць	5	5,1	5	53	42	46	
Народна освіта:								
Дитячі дошкільні заклади	місьць	62*	52	42	132	42	41	
Загальноосвітні школи	місьць	102*	110	115	164	80	76	
Скорона здоров'я:								
Лікарняні заклади	ліжок	15,7	13,5	13,2	113	59	58	США - 5,6 ліжок вартість 1 ліж- ка 135 тис.дол.
Амбулаторно-поліклінічні заклади	відвід. за зміну	31	29,5	18,1	128	62	38	
Фізкультура і спорт					72	21	17	
Спортивні зали	кв.м.	145	33	47	162	16	24	
Басейни	кв.м. зερ- кава води	50	5	3	141	16	12	
Спортивні площадки	тис.кв.м.	0,6	2,9	1,7	7	24	14	
Загальна площа загальноосвітніх будинків	тис.кв.м.	16	17,3	18,2	70	54	48	Середн. розмір квартири: ФРН - 135 кв.м. Швеція - 94 кв.м. Більше 28 кв.м. заг. площі на людину
Готелі	місьць	3,8	8,2	3	75	43	29	20-30 місьць

метрами дитячі садки і загальноосвітні школи міста володіють загальною площею значно нижчою нині діючих нормативів, з урахуванням демографічної ситуації м. Славутича (дитяче населення складає третину жителів міста). Ця обставина і необхідність різкого скорочення наповнюваності дитячих груп і класів є достатньою основою для розширення будівництва дошкільних закладів і шкіл на перспективу. В зв'язку з цим передбачається, що в 2000 році нормативно-прогнозна площа дошкільних закладів і шкіл збільшиться, відповідно, з 6 кв.м. на дитину до 7,5 кв.м., а в 2005 році - до 9 кв.м.

Порівняно високі показники фактично досягнутої забезпеченості населення міста лікарняними ліжками (15,7 ліжок на 1000 чоловік) і амбулаторно-поліклінічними закладами обумовлені медико-біологічним станом території, а також тією обставиною, що розрахункова палатна площа одного лікарняного місця майже в два рази нижча нормативноі.

Одним з пріоритетних напрямків в діяльності органів місцевого самоуправління є будівництво об'єктів житлово-комунального призначення. Забезпеченість жителів міста загальною площею житлових будинків - 16 кв.м. на людину залишається достатньо низькою і досягнення нормативноі величини - 23 кв.м. можливе до 2010 р.

Специфіка даного регіону висуває особливі вимоги до таких елементів соціальноі сфери, як санаторно-курортні, будинки-інтернати для людей похилого віку, турбази і бази відпочинку і т.п. Їх будівництво доцільно здійснювати в еколого- і радіаційно чистих районах найближчих областей України.

Таким чином, розрахунок показників нормативного розвитку соціальноі сфери м. Славутича на перспективний період свідчить

ЛНБ ім. В. Стефаника
АН України

про необхідність пріоритетного будівництва в місті підприємств житлово-комунального призначення, а також шкіл, закладів туризму і відпочинку.

У. В перспективі, з метою забезпечення успішного соціально-економічного розвитку міста, його статус доцільно розглядати в аспекті виконання республіканських функцій.

Проблеми міста повинні вирішуватись шляхом глибокої структурної перебудови його економіки, яка потребує значних капіталовкладень, виходу на світовий рівень і становлення як міжнародного центру технології і науково-технічних розробок, пов'язаних з ліквідацією наслідків ядерних катастроф. За містом необхідно закріпити функції центру зони відчуження і розвивати його як технополіс, основним завданням якого є забезпечення комплексного вивчення наслідків катастрофи.

Реалізація подальшої стратегії розвитку міста буде сприяти надання йому статусу вільної економічної зони. Необхідно розробити економічний і правовий механізм її функціонування, який через систему податкової, амортизаційної і кредитної політики буде стимулювати інвестування на реалізацію пріоритетних напрямків структурної політики і соціальної сфери.

Основні положення дисертації опубліковані в роботах:

1. Оценка уровня развития социально-культурной сферы черновобильской зоны и предложения по ее совершенствованию. - К.: СОПС Украины АН Украины, 1993. - 3 п.л. в співавторстві.

2. Чорнобильська зона: Нагальні проблеми соціальної сфери. - Київ, Вісник АН України, 1993, № 8, - 0,8 д.а. в співавторстві.

3. Еколого-економічні аспекти розвитку соціальної сфери на територіях, забруднених радіонуклідами. - Київ, Економіка України, 1993, N 10, - 1,0 д.а. в співавторстві.

4. Треба жити, треба вижити: Еколого-економічні аспекти розвитку соціальної сфери регіону радіоактивного забруднення. - Київ, "Трибуна", 1994, N 1-2, - 0,6 д.а.

Аннотация диссертационного исследования УДОВИЧЕНКО В.П.

"Проблемы развития социальной сферы региона радиоактивного загрязнения (на примере города Славутича)".

Диссертация на соискание ученой степени

кандидата экономических наук

по специальности 08.10.04 - Социальная инфраструктура.

**Совет по изучению производительных сил Украины НАН Украины,
Киев, 1995. Диссертация в виде рукописи.**

Защищается система теоретических исследований в области раскрытия сущности и оценки развития социальной сферы в переходной период. Определены принципы социальной рыночной экономики и социальной политики государства, разработана концепция социально-экономической реабилитации региона радиоактивного загрязнения. Основные теоретические выводы и рекомендации диссертации реализуются в г. Славутиче.

Ключевые слова: социальная сфера, радиоактивное загрязнение, инфраструктура, регион.

**V.UDOVICHENKO. Challenge of Development of Social Sphere
of Region Polluted by Radioactivity
(Case of Slavoutich)**

The dissertation for Ph. D. degree obtaining.

08.10.04 - Social Infrastructure

Summary

The subject is the theory and evaluation of development of social sphere in transition. The principles of social market economy, State public, concept of social and economic rehabilitation of region polluted by radioactivity are designed. Main theoretical conclusions and recommendation are being implicated in Slavoutich-city administration.

Key words: social sphere, radioactive pollution, infrastructure, region.

Подписано в печать 20.04.95

Формат 60 80/16

Бум.тип. N 1 Офс.печ.Усл.печ.л.1.1

Усл.кр. -отт.1.1. Уч. -изд.л.1.0.

Тираж 100 экз.

Совет по изучению производительных сил Украины НАН Украины
252032, Киев-32, б. Т.Шевченко, 60

447801

AB 32.275

V. GERVICHENKO. Challenge of Development of Social Sphere
of Region. Institute for Economics
(Dept. of Statistics)

The dissertation for Ph. D. degree submitted
06.10.04 - Social Infrastructure

Summary

The subject is the theory and evaluation of development of
social sphere in transition. The principles of social sphere
agency, state public, concept of social and economic
rehabilitation of region polluted by industrial wastes are discussed.
Main theoretical questions and methodological approaches are
indicated in Statistical city administration.

Key words: social sphere, transition, industrial
infrastructure, region.

01/03 00 60/10

01/03 00 60/10

01/03 00 60/10

01/03 00 60/10

01/03 00 60/10